

Nader onderzoek vleermuizen

Cals College Hoge Dijk 1

Gemeente IJsselstein

Nader onderzoek vleermuizen

Cals College Hoge Dijk 1

Gemeente IJsselstein

Datum:

29 september 2014

Projectgegevens:

252690

Rapportage :

drs. L.C. Smitskamp

drs. ing. M.L. Braad

J.W.C. Melis MSc

Veldwerk:

J.J. de Graaf

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
1.3	Voorgestane ontwikkeling	2
2	Methode	3
2.1	Vleermuisonderzoek	3
3	Resultaten	5
3.1	Vleermuizen	5
4	Conclusies en aanbevelingen	9
4.1	Conclusies onderzoek	9
4.2	Toetsing Flora- en faunawet	10
5	Bronnen	13

Bijlagen:

Bijlage I – Soortbeschrijvingen

Bijlage II – Toetsingskader Flora- en faunawet

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In dit kader is een quickscan flora en fauna uitgevoerd op het terrein van Het Cals College te IJsselstein (Croonen Adviseurs, 2014). Hieruit bleek dat vleermuizen mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. Indien dat het geval is, heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soorten. Daarom is geadviseerd een nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is in het zuidoosten van IJsselstein gelegen. Het plangebied grenst aan de zuidwestzijde aan de Hoge Dijk. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de percelen behorende bij de bebouwing aan het Jaagpad en aan de oost- en westzijde wordt het plangebied begrensd door tuinen van aangrenzende woningen. Het plangebied betreft de school aan de Hoge Dijk 1 (bestaande uit diverse delen). Aan de zuid- en zuidwestkant in het plangebied is een parkeerplaats aanwezig. Op de locatie waar het college wordt uitgebreid is, naast de parkeerplaats, aangeplant groen aanwezig in de vorm van struiken, tuingroen en bomen.

Figuur 1. Begrenzing plangebied Cals College te IJsselstein te Son, de werkzaamheden zullen plaatsvinden in de in blauw aangegeven gebieden (Google maps, 2014).

1.3 Voorgestane ontwikkeling

De uitbreiding van het Cals College zal in twee fases worden voltrokken. Allereerst zal aan de voorzijde van het gebouw (op de locatie van de parkeerplaats in het zuiden van het plangebied) een deel worden aangebouwd. Het nieuwe gebouw zal via de bestaande ingang aan de zijde van de Hoge Dijk worden verbonden met het reeds bestaande gebouw. In de tweede fase wordt (op termijn) aan de oostzijde van het gebouw een deel opgehoogd. In figuur 1 is aangegeven waar de ontwikkelingen plaatsvinden.

2 Methode

2.1 Vleermuisonderzoek

Tijdens het onderzoek is gewerkt volgens de meest recente richtlijnen voor het inventariseren van vleermuizen, die zijn opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' maart 2013.

Tijdens het onderzoek is (gericht) gezocht naar jagende, trekkende en zwermende vleermuizen. Daarnaast is ook gezocht naar paarterritoria en verblijfplaatsen. Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek verspreid over het seizoen uit te voeren.

De vleermuisdetector is bij vleermuisonderzoek een onmisbaar apparaat. Met dit apparaat worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen.

Er is steeds met twee detectors gewerkt, een Petterson D200 en een Petterson D240x. De D200 was daarbij afgesteld tussen de 20 en 25 kHz en de D240x tussen de 40 en 45 kHz. Op die manier kunnen alle vleermuissoorten, waarvan het voorkomen in Nederland bekend is, worden ontvangen. Met de Petterson D240x detector kunnen tijdens het veldwerk opname worden gemaakt die achteraf kunnen worden geanalyseerd met behulp van het programma Batsound. Vooral voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

In totaal zijn vier veldbezoeken uitgevoerd in de periode juni 2014 tot en met september 2014. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de verschillende veldbezoeken die aan het plangebied zijn gebracht. De waarnemingsomstandigheden zijn tevens vermeld.

Tabel 1. Overzicht tijdstip en omstandigheden veldbezoeken vleermuisonderzoek.

Datum	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Bewolking
15-6-2014	21.45 - 00.15	13 °C	N - 2	Geen	Geen
11-7-2014	04.00 - 5.15	18 °C	Z - 1	Motregen	100 %
29-8-2014	22.00 - 02.00	17 °C	ZW - 1	Geen	50%
16-9-2014	20.30 - 22.30	18 °C	Geen	Geen	30%

Op 15 juni is een avondbezoek uitgevoerd, op 11 juli is er een ochtendbezoek uitgevoerd. Verder is op 11 juli bij daglicht op de locatie gezocht naar sporen die duiden op de aanwezigheid van vleermuizen. In augustus 2014 is een avond/nacht bezoek uitgevoerd en ook in september 2014 is er een avond/nacht bezoek uitgevoerd.

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en vogels daardoor ook op de doelmatigheid van het inventariseren.

Harde wind (meer dan 3 Beaufort), langdurige regenval, dichte mist en temperaturen onder de 12 graden zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is er zo weinig mogelijk gewerkt.

Gedurende de veldbezoeken werd het plangebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen.

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

Het onderzochte plangebied bevindt zich in een omgeving waar volgens de meest recente verspreidingsgegevens de in de onderstaande tabel (tabel 2) genoemde vleermuissoorten in theorie kunnen worden waargenomen.

In de tabel staat per soort weergegeven hoe ze het landschap gebruiken, waar verblijfplaatsen kunnen worden aangetroffen en de status van voorkomen in Nederland. Daarnaast is met een kruisje per soort aangegeven welke potenties het onderzochte plangebied en de nabije omgeving voor de desbetreffende soort heeft.

Tabel 2. Schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen.

Soort	Foerageergebied	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Licht jachtgebied	Licht vliegroute	Verblijfplaats in bomen	Verblijfplaats in gebouwen	Status
Gewone dwergvleermuis	X	X	X	X	X					A
Ruige dwergvleermuis	X	-	-	X	X					VA
Rosse vleermuis	X	X	X	X	X					VA
Laatvlieger	X	X	X	?	X					A
Gewone grootoorvleermuis	X	X	X	X	X					VA
Twee kleurige vleermuis	X	X	X	X	X					Z
Watervleermuis	X	X	X	-	-					A
Meervleermuis	X	X	X	X	-					Z
Franjestaart	X	X	X	-	-					Z
Baardvleermuis	X	X	X	-	-					Z
Brandt's vleermuis	X	X	X	-	-					Z

*A = algemeen, VA = vrij algemeen, Z = zeldzaam, ZZ = zeer zeldzaam.

3.1.1 Beschrijving veldbezoeken

Bezoek juni 2014

Het avondbezoek in juni was gericht op het vaststellen van het foerageergebied en van vliegroutes en verblijfplaatsen in en nabij het plangebied. Er zijn deze avond elf gewone dwergvleermuizen in en nabij het plangebied waargenomen.

Bezoek juli 2014

Het ochtendbezoek in juli was met name gericht op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het vaststellen van vliegroutes. Er zijn deze ochtend drie gewone dwergvleermuizen waargenomen. Zwermgedrag is in het plangebied niet waargenomen. Enkele dagen voor het ochtendbezoek is er in juli gezocht naar sporen (mest, afgebeten vleugels enz.) die duiden op het voorkomen van vleermuisverblijfplaatsen. Daarbij zijn er enkele keutels van vleermuizen gevonden.

Bezoek augustus 2014

Het bezoek in augustus is met name gericht geweest op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en baltsende mannetjes. Deze avond zijn er in en nabij het plangebied vijf foeragerende gewone dwergvleermuizen en drie baltsende mannetjes waargenomen. Nabij het plangebied zijn foeragerend gewone dwergvleermuizen, ruige dwergvleermuizen en meervleermuizen waargenomen. Paarverblijfplaatsen zijn niet gevonden en ook zwermgedrag is niet vastgesteld.

Bezoek september 2014

Het bezoek in september is met name gericht geweest op het vaststellen van zwermgedrag bij verblijfplaatsen en het waarnemen van baltsende mannetjes. Tijdens het bezoek zijn er in en nabij het plangebied twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen plus een baltsend mannetje. Paarverblijfplaatsen zijn er niet gevonden. Ook is er geen zwermgedrag vastgesteld.

3.1.2 Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen

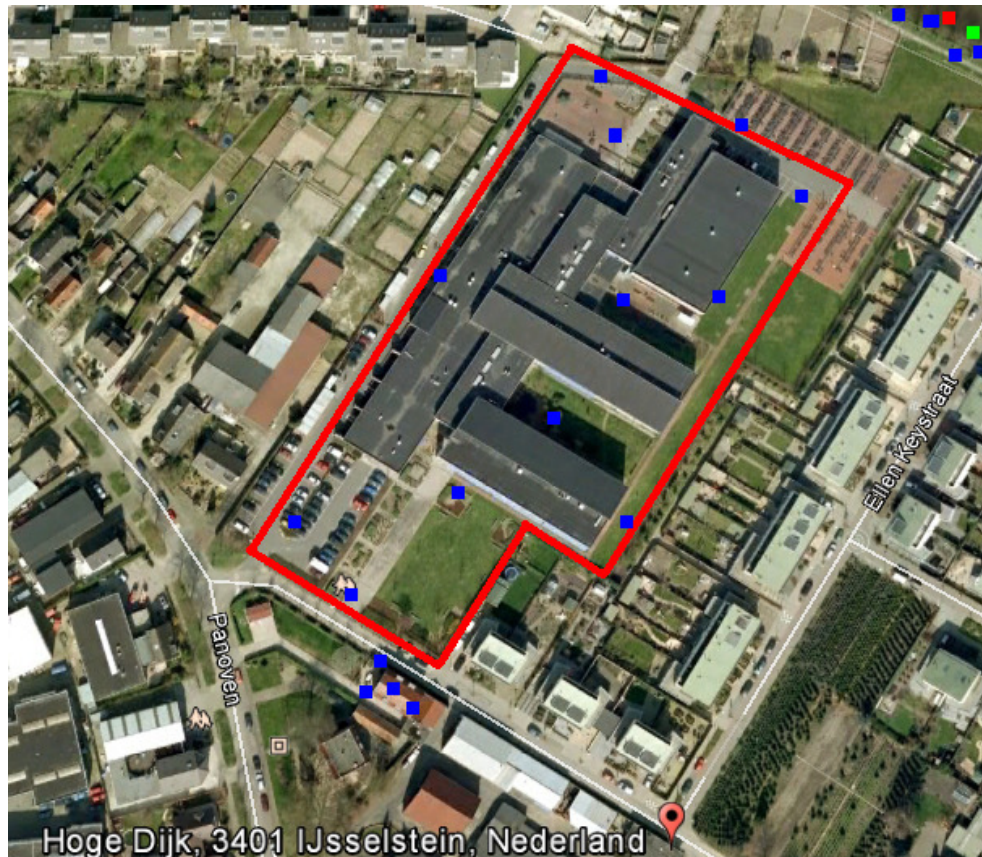
Overzicht waarnemingen

In totaal zijn in het plangebied en omgeving drie vleermuissoorten aangetroffen:

- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*.
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*;
- Meervleermuis *Myotis dasycneme*.

De overige in de tabel genoemde soorten zijn niet in het plangebied of de directe omgeving daarvan aangetroffen. Het betreft de rosse vleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, franjestaart en de baardvleermuizen.

De verspreiding van vleermuizen in en nabij het plangebied is met stippen in figuur 3 aangegeven. Om het beeld overzichtelijk en duidelijk te houden zijn niet alle waarnemingen weergegeven. Het kaartje geeft een beeld welke delen van het plangebied en omgeving het meest door de vleermuizen worden bezocht.

Figuur 2. Overzicht van vleermuizen die in het plangebied (rode contour) voorkomen, hierbij is de gewone dwergvleermuis aangegeven met een blauw stip, de ruige dwergvleermuis met een groene stip en de meervleermuis met een rode stip.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen gevonden, ook zwermgedrag is niet waargenomen.

Foerageergebied

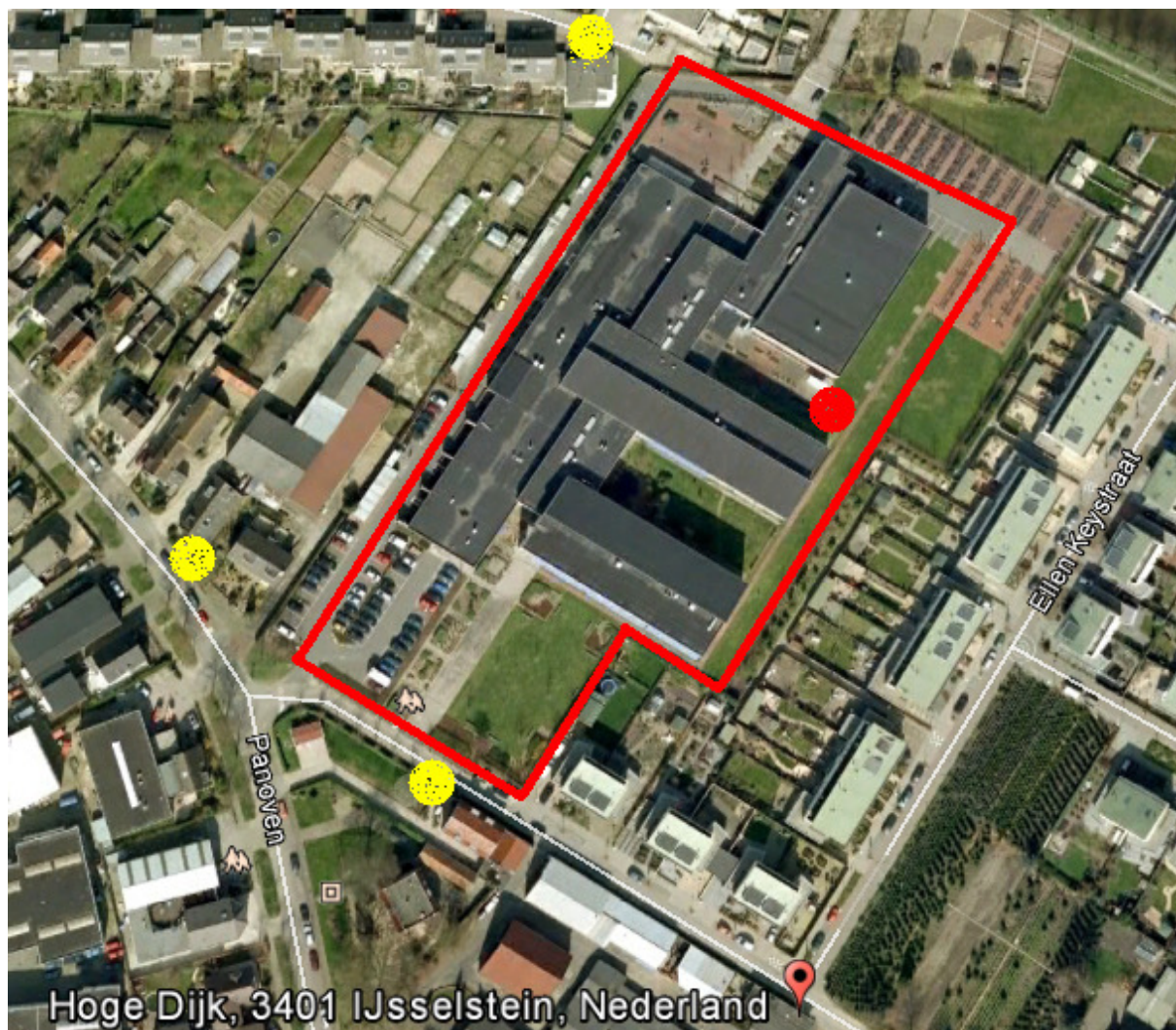
Van een druk bezocht foerageergebied in het plangebied is geen sprake. Wel zijn er steeds gewone dwergvleermuizen op willekeurige plaatsen foeragerend waar te nemen. Ten noorden van het plangebied is een waterloop aanwezig waar veel gefoerageerd wordt door meerdere soorten vleermuizen.

Vliegroutes

Overduidelijke vliegroutes zijn in en nabij het plangebied niet gevonden.

Paarterritoria

In augustus zijn er drie baltsende mannetjes van de gewone dwergvleermuis nabij het plangebied waargenomen, de baltsplaatsen zijn aangegeven met gele stippen in figuur 3. In september is er één baltsend mannetje van de gewone dwergvleermuis waargenomen. De plaats is met een rode stip aangegeven in figuur 3.

Figuur 3. Baltsplaatsen mannetjes gewone dwergvleermuis.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies onderzoek

4.1.1 Vleermuizen

Tijdens het onderzoek zijn in het plangebied drie soorten vleermuizen waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis.
- Ruige dwergvleermuis
- Meervleermuis

Verblijven van vleermuizen zijn in het plangebied niet gevonden. Ook een vliegroute waar vleermuizen met enige regelmaat voorbijvliegen is in of nabij het plangebied ook niet aangetroffen. Van een echt foerageergebied in het gebied is geen sprake. Wel is er nabij het plangebied foerageergebied van diverse vleermuissoorten aangetroffen.

De balts van de gewone dwergvleermuis is in zowel augustus als september in en nabij het plangebied gehoord. Paarverblijfplaatsen zijn echter niet gevonden zwermgedrag in het najaar is ook niet waargenomen.

Bij inspectie van het plangebied bij daglicht zijn er enkele vleermuiskeutels gevonden. De plaats is met een groene stip aangegeven in figuur 4. Het betreft slechts enkele keutels, minder dan vijf, zeker niet de grote aantallen die bij een kolonie horen. Het betreft hier hooguit een verblijfplaats van één of twee vleermuizen. Het meest aannemelijk is echter dat de keutels tijdens het foerageren op deze plaats terecht zijn gekomen, of anders tijdens verkenning door vleermuizen van het gebouw op eventuele geschiktheid voor een verblijfplaats.

Figuur 4 Plaats van de gevonden vleermuiskeutel

De ontwikkelingen en werkzaamheden in het plangebied van het Cals College zullen over een lange periode worden uitgevoerd. Onderhavig onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen is juridisch gezien drie jaar geldig. Indien werkzaamheden in het plangebied na deze drie jaar plaatsvinden dient, door mogelijke veranderingen van de natuurwaarden in het plangebied en omgeving, een nieuw vleermuizenonderzoek te worden uitgevoerd. Indien binnen deze drie jaar werkzaamheden plaatsvinden aan het leegstaande kantoorgebouw hoeven geen soortspecifieke maatregelen te worden getroffen.

4.2 Toetsing Flora- en faunawet

4.2.1 Vleermuizen

Als een vaste rust- en verblijfplaats of functioneel leefgebied van vleermuizen wordt aangetast of verstoord door de ingreep, wordt geadviseerd het activiteitenplan ter goedkeuring voor te leggen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) van het Ministerie van EZ om er zeker van te zijn dat de juiste procedures worden gevolgd. RVO zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een ontheffing verlenen.

Er zijn geen vaste verblijfsplaatsen van vleermuizen in het plangebied gevonden. De werkzaamheden zullen dus naar alle waarschijnlijkheid geen problemen veroorzaken voor verblijfsplaatsen van vleermuizen.

Foerageergebied is beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied de verblijfplaats ook zou verdwijnen. Echter, het plangebied wordt niet gebruikt als foerageergebied. Er wordt door het voornemen geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen aangetast.

Nabij het plangebied zijn drie baltsende mannetjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Baltsende gewone dwergvleermuizen hebben geen vaste baltsplek, maar zijn mobiel. Roepende mannetjes hebben dus in de nabijheid een territorium en paarverblijfplaats. Paarverblijfplaatsen behoren tot de vaste rust- en verblijfplaatsen en zijn volgens de Flora- en faunawet beschermd. Potentieel kunnen dergelijke paarverblijfplaatsen zich zowel binnen als buiten het plangebied bevinden. Binnen het plangebied zijn geen paarverblijfplaatsen aangetroffen. Het is dan ook uitgesloten dat de voorgenomen werkzaamheden leiden tot een verstoring van een (beschermd) paarverblijfplaats.

Op basis van het uitgevoerde vleermuisonderzoek kan in alle redelijkheid worden gesteld dat de voorgenomen plannen weinig of geen invloed zullen hebben op de vleermuisactiviteiten die zijn vastgesteld binnen het plangebied. Voor wat betreft vleermuizen zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van de Flora- en faunawet.

4.2.2 Procedure

Er hoeven in de procedure geen verdere stappen worden ondernomen.

4.3 Aanbevelingen

Hieronder worden enkele aanbevelingen gedaan waarbij het aan de initiatiefnemer is om deze al dan niet op te volgen. De aanbevelingen voor vleermuizen zijn geheel op vrijwillige basis en hebben geen gevolgen indien ze niet worden opgevolgd.

Alhoewel er geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen maken vleermuizen wel gebruik van de omgeving in en nabij het plangebied (bijvoorbeeld de kolonie in Hopveld 24). Om te voorkomen dat vleermuizen tijdens de werkzaamheden worden verstoord, wordt aanbevolen om het aanbrengen van verlichting zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw). Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn namelijk gevoelig voor lichtverstoring.

Indien gewenst zou tevens in het toekomstige ontwerp rekening gehouden kunnen worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is voor vleermuizen. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden.

Daarnaast zijn speciaal voor renovatie of nieuwbouw onderhoudsvrije vleermuisenkokers in de handel die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren (zie onder andere Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen' (Korsten et al, 2011)).

5 Bronnen

Croonen Adviseurs, 2013. Quickscan flora en fauna Cals College IJsselstein.

Korsten, E. & H. Limpens, 2011. Vleermuisvriendelijk bouwen : handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad

Korsten, E., 2012. Vleermuiskasten Toepassing, gebruik en succesfactoren.

Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Limpens, H., Regeling, J., Koelman, R., 2009. Vleermuizen en planologie.

RVO, 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*

Twisk, P., i.s.m. de Zoogdierverseniging, 2008. Handleiding Netwerk Noord-Brabant Vleermuizen en Steenmarters in Gebouwen.

Twisk,P., Limpens, H., 2006. Een thuis voor de vleermuis. Beschermingsplan voor de vleermuizen in Noord-Brabant. Uitgave Provincie Noord-Brabant.

Soortenstandaard Gewone dwerg vleermuis, december 2011. Dienst Regelingen.

Soortenstandaard Ruige dwerg vleermuis, december 2011. Dienst Regelingen.

Soortenstandaard Gewone grootoorvleermuis, december 2011. Dienst Regelingen.

Soortenstandaard Rosse vleermuis, maart 2013. Dienst Regelingen.

Soortenstandaard Watervleermuis, maart 2013. Dienst Regelingen.

Websites:

www.telmee.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I

Soortbeschrijvingen

Soortbeschrijvingen aangetroffen soorten

Vleermuizen

(Bron o.a. EZ)

Gewone Dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is een zeer kleine, roestbruine tot donkerbruine vleermuis met donkerbruine of zwarte oren, een romplengte van niet meer dan vijf cm en een gewicht van 3,5 tot 8 gram. De naar verhouding lange, smalle vleugels (spanwijdte 18 tot 24 cm) maken dat ze in de vlucht groter lijken dan ze zijn.

De gewone dwergvleermuis is een algemeen voorkomende soort die hoofdzakelijk verblijft in gebouwen (spouwmuren, dakbetimmering, onder daken, enz.). Het dier jaagt in de beschutting van opgaande vegetatie, binnen de bebouwing in tuinen en bij straatlantaarns, boven water, in bossen en langs bosranden, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Gewone dwergvleermuizen gebruiken de verblijfplaatsen binnen het netwerk van een kraamkolonie plaatstrouw, maar verhuizen daarbinnen vaak. Mannetjes bezetten in de bebouwde omgeving een territorium. Hier wordt vooral tussen eind augustus en begin oktober fanatiek gebaltst. Ergens binnen dit territorium wordt een paarplaats gezocht. De precieze locatie is moeilijk vast te stellen; het gaat dan om spleten en gaten in gebouwen, plekken die in de winter door kleine groepen ook als winterverblijf worden gebruikt. Overwinterende dieren verblijven vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter daklijsten en onder dakpannen, maar ook in spleten in muren van forten. Daarnaast gebruiken ze onderaardse kalkgroeven als winterslaapplaats. Ze kiezen meestal vorstvrije, wat warmere en droge plaatsen.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) is een kleine vleermuis, met een lengte van circa 5,5 cm, een gewicht van 6 tot 15,5 gram en een spanwijdte van 23 tot 25 cm. Het is een donkerbruine tot roodbruine vleermuis met kleine, zwarte, ronde oren. De soort is iets groter en zwaarder dan de verwante gewone dwergvleermuis en heeft een duidelijke beharing tot op een derde van de bovenzijde van de staartvlieghuid en aan de onderzijde van de dijbenen. In de vlucht oogt de ruige dwergvleermuis wat groter dan de gewone dwergvleermuis.

De ruige dwergvleermuis is in ons land een algemeen voorkomende soort, waarvan de verspreiding en aantallen stabiel lijken. Het is een soort van half open, bosrijke landschappen. Vaak jagen ze langs bosranden, door lanen, boven open plekken in bos en langs houtwallen. Waterpartijen en beschutte oevers vormen een belangrijk onderdeel van het leefgebied. Bij relatief windstil weer kunnen ze tot ver boven open water vliegen. Ze jagen ook graag bij straatlantaarns. Echter, bebouwing en ook open gebied zijn minder in trek. Kraamgroepen zijn in Nederland nauwelijks gevonden.

Uit het buitenland zijn deze bekend van spleten en gaten in bomen, uit nest- en vleermuiskasten, in wildkansels en in gebouwen achter betimmeringen, achter daklijsten, onder dakbedekking en op zolders. Twee Nederlandse kraamgroepen bewoonden spouwmuren. Solitaire mannetjes en kleine groepen zijn gevonden in spleten en gaten in bomen, achter loshangend schors en in kasten. Ze gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen tot op 5 à 10 km van de verblijfplaats, waarbij de vliegroutes zoveel mogelijk lijnvormige structuren volgen. Roepende territoriale mannetjes en paarverblijven zijn in Nederland gevonden in nest- en vleermuiskasten, boomholtes, achter daklijsten en betimmeringen, maar ook onder pannen of in spouwmuren. Vaak liggen er grote groepen paarverblijven of –territoria in een klein gebied bijeen. Oude hollenrijke loofbossen in de buurt van waterpartijen kunnen verworpen tot echte paargebieden van ruige dwergvleermuizen, waar haast in elke boom een mannetje zit te roepen. Maar ook de bebouwde kom langs de kust of bij rivieren kan volop gebruikt worden. Veelal gaat het om langjarig gebruikte, traditionele paargebieden.

Meervleermuis

De meervleermuis (*Myotis dasycneme*) is na de vale vleermuis (*M. myotis*) de grootste met een lengte (kop-romp) van 6 tot 7 cm (gewicht 14 – 20 g) en een spanwijdte van 25 tot 32 cm. De meervleermuis heeft een ronde kop en langwerpige oren zonder insnijding aan de randen. De vacht is bruin tot grijsbruin aan de bovenzijde en lichter witgrijs aan de onderkant. De soort kan verward worden met watervleermuis (*M. daubentonii*), die overeenkomstig gekleurd is. Echter, deze is iets groter, heeft langere oren en vliegt (boven water) sneller en rechtlijniger.

Hoewel de meervleermuis internationaal als bedreigd wordt beschouwd, is ze in Nederland (vooral in Holland en Friesland) niet zeldzaam. De meervleermuis heeft in ons land 's zomers een ruime verspreiding in het noorden en westen. De vleermuis vliegt na zonsondergang uit, waarbij afstanden tot zo'n 10 km worden overbrugd. Tijdens de vlucht worden houtwallen, waterwegen en andere structuren in het landschap gevolgd. Het foerageren gebeurt boven open water, zoals kanalen, vaarten, plassen en meren. Het dier vliegt met hoge snelheid laag over het water, waarbij insecten met de poten vanaf het water worden 'geschept'.

Kraamkolonies zijn tot nu toe (peildatum 2005) vooral gevonden in het westen en noorden van Nederland en aan de randmeren. Kraamkolonies van de soort bevinden zich in diverse typen gebouwen (kerken, boerderijen, woonhuizen), stevast in de nabijheid van waterrijke gebieden. De kraamkolonies variëren in grootte van enkele tientallen tot enkele honderden dieren. De mannetjes leven in de kraamtijd solitair of in kleine groepjes. Na de kraamperiode vindt vanaf augustus de paring plaats in paargebieden die de mannetjes hebben ingenomen. Ook in wintergebieden wordt gepaard. Voor de trek naar overwinteringsgebieden legt de meervleermuis soms lange afstanden af, tot meer dan 300 km. De belangrijkste overwinteringsplaatsen in Nederland liggen in de mergelgroeves van Zuid-Limburg en in bunkers in het Hollandse duingebied en bij Arnhem; in het bijzonder in bunkers tussen Katwijk en Den Haag overwinteren grote aantallen dieren.

Bijlage II

Toetsingskader Flora- en faunawet

Toetsingskader Flora- en faunawet

Inleiding

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet staan een aantal verbodsbepalingen om beschermde soorten specifiek te beschermen. Deze verbodsbepalingen zijn opgenomen in artikel 8 tot en met 18, waarbij artikel 8 tot en met 12 direct betrekking hebben op de bescherming van (standplaatsen van) planten en (leefgebieden van) diersoorten. Hieronder zijn beknopt de verbodsbepalingen op een rij gezet:

- Artikel 8) het is verboden beschermde planten te plukken, te snijden, te vernielen of op een andere manier te verwijderen;
- Artikel 9) het is verboden om beschermde dieren te verwonden, doden of te vangen;
- Artikel 10) het is verboden om beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11) het is verboden om nesten, voortplantings- of andere vaste verblijfplaatsen van dieren te verstoren of aan te tasten;
- Artikel 12) het is verboden om eieren van beschermde dieren te rapen, beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling of ontheffing verbodsbepalingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EL&I (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan.

Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EL&I door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Procedure ontheffingsaanvraag**Tabel 2-soorten**

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt en geen ontheffing nodig is. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Tabel 3-soorten

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen (zie 2.4.4). Dat zelfde geldt voor vogelsoorten (zie 2.4.5).

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) (bij een aanvraag onder de Omgevingsvergunning) of een 'positieve afwijzing' (bij een regulier ingediende aanvraag) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EL&I geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

- het Ministerie van EL&I geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
- de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.